

І. Р. Березюк-Рибак, Н. В. Ільченко, І. В. Ганжала

РОЛЬ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті досліджено роль креативних індустрій у контексті інноваційного розвитку економіки України. Доведено, що креативність є ключовим чинником інноваційного розвитку економіки та суспільства в цілому. Креативна економіка охоплює усі галузі, які ґрунтуються на творчій активності. У розвинених країнах значення креативних індустрій постійно зростає. Вони є не лише прибутковим сектором економіки, а й стратегічним напрямом підвищення конкурентоспроможності, продуктивності, зайнятості та стійкого економічного зростання.

Розвиток креативних індустрій здатний привести до утворення позитивного зовнішнього ефекту і через його поширення забезпечити високий рівень інноваційності та конкурентоспроможності в інших секторах економіки. Використання потенціалу креативних індустрій сприятиме інноваційному розвитку економіки і швидкому повоєнному відновленню країни.

Визначено місце України за рівнем інноваційного розвитку. Проаналізовано показники діяльності креативних індустрій України. Визначено основні проблеми, які гальмують розвиток креативних індустрій в Україні. Запропоновано напрями розвитку креативної економіки та креативних індустрій в Україні.

***Ключові слова:** креативна економіка, креативні індустрії, креативний клас, інтелектуальна власність, інноваційна активність, стейкхолдери креативної економіки.*

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть вченими було теоретично та емпірично доведено пріоритетність нематеріальних ресурсів у формуванні конкурентних переваг суб'єктів господарювання за рахунок використання інтелектуальної власності, висококваліфікованого персоналу, ділової репутації, ефективного менеджменту, довгострокових комунікацій із споживачами тощо.

Імплементация креативності, інтелектуальної власності, бізнес-комунікацій в економічну діяльність здатна сприяти створенню доданої вартості, конкурентоспроможності та впливати на інноваційний розвиток територій, регіонів та країн.

У широкому розумінні під креативністю слід розуміти взаємодію людського творчого потенціалу, ідей, інтелектуальної власності, знань, інновацій. Креативна економіка охоплює усі галузі, які ґрунтуються на творчій активності. Концепція креативної економіки тісно пов'язана з «економікою знань», ключовим фактором якої є інвестиції в людський капітал.

У сучасному світі креативність стає визначальним чинником розвитку економіки і суспільства в цілому. У заяві ООН вказано, що креативна економіка є двигуном інновацій, технологічних змін і порівняльною перевагою у розвитку бізнесу [12]. Всесвітній економічний форум визначив креативну економіку як нову модель економічного зростання [16].

Мета роботи полягає у визначенні ролі креативних індустрій як основної складової інноваційного розвитку економіки та суспільства в цілому. Розвиток креативних індустрій здатний привести до утворення позитивного зовнішнього ефекту і через його поширення забезпечити високий рівень інноваційності та конкурентоспроможності в інших секторах економіки. Використання потенціалу креативних індустрій сприятиме інноваційному розвитку економіки та швидкому повоєнному відновленню країни.

Виклад основного матеріалу. Першими, хто у своїх працях торкнувся проблеми розвитку креативності, креативної економіки, креативних індустрій та креативного класу, були Дж. Хокінс та Р. Флоріда.

Джон Хокінс першим увів в економічний обіг термін «креативна економіка» в журналі Business Week у 2000 р. Він розробив концепцію креативної економіки для того, щоб описати економічні системи, в яких цінність продукту залежить від його оригінальності та креативності, а не від традиційних ресурсів. Дж. Хокінс першим увів типізацію креативних галузей і виокремив 15 креативних індустрій, таких як рекламна діяльність, програмування, видавнича справа, розробка і виробництво комп'ютерних ігор та багато інших. На думку автора, саме в цих індустріях створюється інтелектуальна власність, а саме: патенти, авторські права, торгові марки та оригінальні розробки [11].

Річард Флоріда у своїй праці визначив, що креативність має багатогранний та комплексний характер і є «джерелом нових технологій, нових галузей, нових матеріальних благ та інших економічних переваг» [8, с. 39]. На думку автора, становлення креативної економіки має значний вплив на формування нового креативного класу, значна відмінність якого полягає в тому, що його представники займаються роботою, основна мета якої полягає у «створенні значних нових форм» [8, с. 58]. Автор стверджує, що «креативний клас володіє достатньою владою, талантом та чисельністю, для того щоб відіграти важливу роль у перетворенні світу» [8, с. 24].

Саме у Великобританії вперше було досліджено потенціал креативного сектора економіки і розроблено урядову програму його розвитку. Завдяки цій програмі було створено агенцію щодо підтримки креативного сектора, що дало можливість брати участь у грантах, використовувати пільгове кредитування та багато іншого.

Департамент цифровізації, культури, медіа та спорту Великобританії (Department for Digital, Culture, Media & Sports) дав наступне визначення креативних індустрій – це індустрії, які ґрунтуються на індивідуальній творчості, навичках і талантах та мають потенціал до формування добробуту і створення робочих місць через генерування та використання інтелектуальної власності» [10].

Уряд Великобританії до креативних індустрій відніс такі галузі, які мають потенціал до збагачення економіки через генерування інтелектуальної власності, а саме: реклама, архітектура, мистецтво й антикваріат, ремесла, дизайн, мода, кіно, інтерактивні розважальні програми, музика, виконавські мистецтва, видавнича справа, програмне забезпечення, телебачення та радіо [10].

Слід зазначити, що у креативній економіці працює мультиплікатор: \$100 витрат, здійснених у секторі креативних індустрій, генерують ще \$70-90 в інших сферах [2]. Дія мультиплікатора підтверджується тим, що розвиток креативних індустрій справляє значний вплив на розвиток економіки країни в цілому.

Розрізняють такі рівні їх впливу: прямий, опосередкований та індукований. Прямий вплив креативних індустрій проявляється у тому, що їх активний розвиток веде до зростання рівня доданої вартості за рахунок виробництва більшої кількості інноваційної продукції, обсягів експорту, рівня зайнятості населення. Це приводить до зростання рівня ВВП та конкурентоспроможності країни.

Опосередкований вплив проявляється тоді, коли для створення креативної продукції використовують додану вартість і зайнятість, які створюються в інших секторах економіки.

Індукований вплив враховує зростання вартості і зайнятості, які генеруються в економіці в результаті зміни споживчих витрат від зміни доходів, що викликані прямим і опосередкованим впливом креативних індустрій. Дія цих впливів змінює якість життя людей і трансформує культурне, освітнє та бізнесове середовище у суспільстві.

Розвиток креативних індустрій в країні веде до утворення позитивного зовнішнього ефекту (екстерналіїв) і через поширення концепцій, навичок, знань, досвіду, компетенцій приводить до підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності в інших секторах економіки. Креативна економіка може не лише генерувати доходи сама по собі, а й бути каталізатором розвитку традиційних індустрій. Саме використання потенціалу креативних індустрій може сприяти сталому розвитку економіки та швидкому повоєнному відновленню України.

Таким чином, розвиток креативних індустрій є підґрунтям створення інновацій, адже вони сприяють впровадженню нових ідей і технологій в інших секторах економіки, підвищують їх продуктивність та конкурентоспроможність, а також є важливими користувачами інноваційних товарів, розробок, технологій, чим стимулюють попит на інновації загалом.

Створений в умовах креативної економіки продукт, який виробляється лише один раз, дає можливість розробнику продавати його необмежену кількість разів. Наприклад, фірми, що розробили ІТ-застосунок, мають можливість встановити його користувачам необмежену кількість разів; відеоматеріали, викладені на будь-якому відеохостінгу, можуть побачити мільйони людей; автор пише книгу один раз – і вона видається в усіх куточках світу; творчий колектив створює медіапродукт, який можна побачити в усіх кінотеатрах світу.

Таким чином, креативний продукт створюється лише один раз, витрати компанія здійснює також один раз, а сам продукт може використовуватися до того часу, поки на нього є попит, що не можна сказати про продукт, створений в умовах традиційної економіки. Видобуток корисних копалин, наприклад, як результат діяльності традиційної економіки хоча і приносить прибуток, але вимагає постійного збільшення витрат, пов'язаних з операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання.

Обсяг витрат на виготовлення традиційного продукту через їх постійну циклічність значно перевищує витрати, необхідні для розробки і використання креативного продукту. В цьому і полягає основна відмінність між креативним продуктом і продуктом, створеним в умовах традиційної економіки. На думку Д. Ньюбігін, члена ради креативних індустрій уряду Великобританії, основним паливом економіки XX ст. була нафта, а паливом XXI ст. є креативність [2].

У більшості розвинених країн світу значення креативних індустрій постійно зростає. Вони є не лише прибутковим сектором економіки, а й стратегічним напрямом підвищення конкурентоспроможності, продуктивності, зайнятості та стійкого економічного зростання. Креативна економіка швидко зростає у світі і вже забезпечує 50 млн робочих місць. Глобальний ринок креативних товарів за останні 10 років подвоївся, сягнувши \$509 млрд, і складає 6,1 світового ВВП [2].

Основними стейкхолдерами креативної економіки є суспільство, бізнес, освітні та науково-дослідні інститути, органи місцевого самоврядування, міжнародні організації, громадські організації, креативні хаби та ін. (таблиця 1).

Таблиця 1. Стейкхолдери креативної економіки

Стейкхолдери	Характеристика
Суспільство	Суспільство умовно поділяється на зацікавлених та причетних до креативної економіки. Зацікавлена частина – це споживачі креативної продукції, які формують попит. Причетна частина – це люди, які володіють необхідними знаннями, інтелектом, талантом та створюють креативний продукт
Держава	Держава ініціює, координує і підтримує розвиток креативної економіки та індустрій
Бізнес	Бізнес виготовляє креативну продукцію, генерує і впроваджує креативні рішення, створює нові робочі місця та додану вартість у секторі креативних індустрій. Деякі представники бізнесу можуть бути замовниками та користувачами креативної продукції. Співпраця малих, середніх та великих підприємств приводить до мультиплікативного ефекту
Освітні та науково-дослідні інститути	Освітні та науково-дослідні інститути створюють фундамент для розвитку креативних індустрій. Заклади освіти дають необхідні знання, створюють основу для виховання інтелектуальної молоді. Науково-дослідні установи впроваджуватимуть інноваційні розробки
Органи місцевого самоврядування	Органи місцевого самоврядування є ініціаторами та координаторами розвитку креативних індустрій на локальному рівні через формування та реалізацію місцевих політик. Закладають фундамент для розвитку людського капіталу та економічного зростання територіальної громади
Міжнародні організації	Міжнародні організації включають креативну економіку до пріоритетних напрямів діяльності, здійснюють дослідження, збирають статистичну інформацію, створюють нові форми управління та підтримки креативним індустріям
Громадські організації	Громадські ініціативи підсилюють креативність у регіонах через реалізацію навчальних проектів, створення платформ для залучення громадськості, просвітницьку діяльність, організацію виставок, концертів, участь у грантах, конкурсах з реалізації проектів. Громадські організації через тісний зв'язок з суспільством допомагають якісно доносити основні сили та просувати ідеї креативної економіки, об'єднувати ресурси і можливості активної частини мешканців територіальних громад
Креативні хаби	Креативні хаби – це нові простори для реалізації творчих здібностей: центри, коворкінги, майстерні, інкубатори, лабораторії та ін.

Складено за [4]

Як відомо, Всесвітня організація інтелектуальної власності щорічно оприлюднює звіт Global Innovation Index, який класифікує світові економіки відповідно до їх інноваційного потенціалу та досягнень, використовуючи близько 80 показників.

У таблиці 2 представлено топ-10 країн-лідерів та України за загальним рейтингом Global Innovation Index протягом 2020–2022 рр.

Аналізуючи дані таблиці 2, можна зазначити, що серед 132 країн світу до інноваційних лідерів можна віднести Швейцарію, США, Швецію, Великобританію, Нідерланди та ін. Причому

протягом аналізованого періоду загальний склад лідерів залишився незмінним, лише змінилися позиції деяких країн по роках. Слід зазначити, що десятку світових лідерів інноваційного розвитку формують такі країни Європи, як: Швейцарія, Швеція, Великобританія, Нідерланди, Німеччина, Фінляндія, Данія.

Таблиця 2. Топ-10 країн-лідерів за загальним рейтингом Global Innovation Index за 2020–2022 рр.

2020		2021		2022	
Рейтинг	Бали	Рейтинг	Бали	Рейтинг	Бали
1. Швейцарія	66,8	1. Швейцарія	65,5	1. Швейцарія	64,6
2. Швеція	62,47	2. Швеція	63,1	2. США	61,8
3. США	60,56	3. США	61,3	3. Швеція	61,6
4. Великобританія	59,78	4. Великобританія	59,8	4. Великобританія	59,7
5. Нідерланди	58,76	5. Республіка Корея	59,3	5. Нідерланди	58,0
6. Данія	57,53	6. Нідерланди	58,6	6. Республіка Корея	57,8
7. Фінляндія	57,02	7. Фінляндія	58,4	7. Сінгапур	57,3
8. Сінгапур	56,61	8. Сінгапур	57,8	8. Німеччина	57,2
9. Німеччина	56,55	9. Данія	57,3	9. Фінляндія	56,9
10. Республіка Корея	56,11	10. Німеччина	57,3	10. Данія	55,9
...		
57. Україна	36,32	49. Україна	35,6	57. Україна	31,0

Складено за [13,14,15]

Протягом 2020–2022 рр. на тлі лідерів інноваційного розвитку світу та Європи показник загального рейтингу Global Innovation Index України знаходився на середніх позиціях: у 2020 р. та 2022 р. – 57-е місце; у 2021 р. – 49-е.

Як відомо, загальне значення загального рейтингу Global Innovation Index формується на основі рейтингів за такими позиціями, як: рівень розвитку інститутів; рівень розвитку людського капіталу та досліджень; рівень розвитку інфраструктури; рівень розвитку ринку; рівень розвитку бізнесу; результати у сфері знань і технологій; результати у сфері творчої діяльності.

У таблиці 3 представлено топ-10 світових лідерів та України за Global Innovation Index в цілому та по позиціях у 2022 р.

Таблиця 3. Топ-10 світових лідерів за Global Innovation Index в цілому та по позиціях у 2022 р.

Країна	Загальний рейтинг	Інститути	Людський капітал і дослідження	Інфраструктура	Рівень розвитку ринку	Рівень розвитку бізнесу	Результати у сфері знань та технологій	Результати творчої діяльності
Швейцарія	1	2	4	4	8	7	1	1
США	2	13	9	19	1	3	3	12
Швеція	3	19	3	1	13	1	2	8
Великобританія	4	24	6	8	5	22	8	3
Нідерланди	5	4	14	14	18	10	5	10
Республіка Корея	6	31	1	13	21	9	10	4
Сінгапур	7	1	7	11	4	2	13	21
Німеччина	8	20	2	23	14	19	9	7
Фінляндія	9	11	8	3	17	5	4	18
Данія	10	9	10	5	15	15	12	14
...
Україна	57	97	49	82	102	48	36	63

Складено за [15]

Аналізуючи дані таблиці 3, слід відзначити, що чим кращими є результати проміжних рейтингів, тим вищу позицію займає країна у загальному рейтингу Global Innovation Index, наприклад: Швейцарія займає найвищу позицію у загальному рейтингу і є лідером «за результатами творчої діяльності» та «за рівнем розвитку інституцій»; США (2-е місце у загальному рейтингу) є світовим лідером за «рівнем розвитку бізнесу»; Швеція (3-є місце у загальному рейтингу) є світовим лідером «за рівнем розвитку бізнесу» та «рівнем розвитку інноваційної інфраструктури»; Великобританія (4-е місце у загальному рейтингу) є третьою країною у світі «за результатами творчої діяльності».

У 2022 р. Україна серед 132 економік світу у загальному рейтингу Global Innovation Index посіла 57-е місце: за «результатами у сфері знань і технологій» – 48-е місце, «за результатами творчої діяльності» – 63-є, «за рівнем розвитку інститутів» – 97-е, «за рівнем розвитку інфраструктури» – 82-е, «за рівнем розвитку ринку» – 104-е. Посередні значення цих рейтингів свідчать про те, що конкурентна позиція України в сфері інноваційного розвитку є нестійкою [15].

Загалом у розвинених країнах найважливішими інструментами розвитку інноваційної діяльності та креативного сектора економіки є застосування широкого комплексу податкових, фінансових, інституційних стимулів, державно-приватного партнерства тощо.

Найпоширенішими креативними індустріями у розвинених країнах є такі, як: ІТ технології, VR технології, реклама, архітектура, мистецтво и культура, ремесла, дизайн, мода, відеоігри, музика, видавнича справа, телебачення і кіноіндустрія та багато інших.

Найвідоміші компанії світу, такі як Apple, Microsoft Corporation, Meta Platforms Inc., Amazon com., Lego Group, The Walt Disney Company, NVIDIA Corporation, Netflix Inc., Tesla Inc., Google LLC та багато інших, орієнтовані на розроблення та виробництво інноваційних і креативних продуктів та послуг і є прикладом компаній з найвищим рівнем ринкової капіталізації.

Сьогодні провідні компанії світу активно застосовують технології індустрії 4.0, такі як тривимірний друк, штучний інтелект, доповнена та віртуальна реальність, блокчейн, хмарні технології, інтернет речей. Ці технології створюють нові можливості виробництва, збуту і споживання креативних товарів та послуг і охоплюють більш широке коло споживачів у всьому світі. Наприклад: інтернет-платформи використовують штучний інтелект для персоналізації уподобань споживачів; тривимірний друк використовується для виготовлення художніх виробів; технологія блокчейн (токени) допомагає встановити право власності на вироби мистецтва; віртуальна реальність допомагає створити ефект присутності, який використовується в комп'ютерних іграх тощо.

В Україні креативні індустрії визначаються як види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження» [6]. Основні види економічної діяльності, які належать до креативних індустрій, визначені розпорядженням КМУ «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій» № 265-р від 24.04.2019 [5].

Відповідно до Національного класифікатора України до креативних індустрій відносять 34 види економічної діяльності, а саме: візуальне мистецтво: живопис, графіка, скульптура, фотографія тощо; сценічне мистецтво: жива музика, театр, танець, опера, цирк тощо; література, видавнича діяльність та друковані засоби масової інформації; аудіальне мистецтво; аудіовізуальне мистецтво: кіно, телебачення, відео, анімація тощо; дизайн; мода; нові медіа та інформаційно-комунікаційні технології: програмне забезпечення, відеоігри; цифрові технології в мистецтві (3-D-друк; віртуальна, доповнена, змішана реальність); архітектура та урбаністика; реклама, маркетинг, зв'язки з громадськістю й інші креативні послуги; бібліотеки, архіви та музеї; народні художні промисли [5].

Водночас значний внесок у креативну економіку здійснюють і суміжні види діяльності (зв'язок, тиражування та друк, туризм та ін.), які дають можливість створювати, виробляти та розповсюджувати продукт, що генерується креативними індустріями.

Доповнення термінологічного апарату Закону України «Про культуру» новим терміном «креативні індустрії» і застосування переліку видів економічної діяльності, які відносяться до креативних індустрій, дасть можливість чітко ідентифікувати креативні індустрії у структурі української економіки і створити передумови для отримання статистичної інформації щодо стану креативних індустрій.

Оскільки креативні індустрії мають мультиплікативний вплив на розвиток інших галузей та економіки в цілому, то це дасть можливість здійснити оцінку впливу креативних індустрій на рівень ВВП, зайнятості, розвитку підприємницької діяльності, культурних та освітніх процесів тощо.

На рисунку 1 представлено динаміку валової доданої вартості креативних індустрій до загальної величини валової доданої вартості в Україні за 2013–2020 рр.

Рисунок 1. Внесок креативних індустрій до загальної величини доданої вартості в Україні за 2013–2020 рр.

Складено за [1, 4]

Аналізуючи рисунок 1, можна зазначити, що в Україні у 2013 р. валова додана вартість у сфері креативних індустрій становила 31 млрд грн, або 3 % від її загальної величини, а у 2020 р. цей обсяг становив вже 132,4 млрд грн, або 4,2 %. У 2020 р. порівняно з 2019 р. приріст доданої вартості креативних індустрій становив близько 13 %.

У таблиці 4 представлено валову додану вартість деяких креативних індустрій України у 2020 р.

Таблиця 4. Валова додана вартість креативних індустрій України у 2020 р.

Креативні індустрії	Валова додана вартість, млрд грн	Валова додана вартість, %
Інформаційні технології	76,79	58
Маркетинг, реклама та PR	22,51	17
Аудіовізуальне мистецтво	19,86	15
Література та видавництво	3,97	3
Дизайн	3,31	2,5
Архітектура та урбаністика	2,65	2
Театральне мистецтво та кіно	1,99	1,5
Інше	1,32	1

Складено за [4]

Аналізуючи дані таблиці 3, можна зазначити, що до найбільш ключових креативних індустрій можна віднести такі: ІТ технології; реклама, маркетинг та PR; аудіовізуальне мистецтво; архітектура; література та видавнича справа. Ці п'ять найбільш креативних індустрій України здатні забезпечити 95 % валової доданої вартості та 88 % зайнятості [4].

У 2020 р. валова додана вартість зростала в усіх креативних індустріях, але їх динаміка була неоднорідною. ІТ технології є найбільш креативною індустрією України. Протягом аналізованого періоду ІТ технології значно випереджали розвиток інших галузей і створили у 2020 р. 58 % усієї доданої вартості креативних індустрій України. Це пояснюється тим, що ІТ технології займають значну частку у структурі креативних індустрій країни. Таким чином, можна зазначити, що найбільш сприятливим середовищем для розвитку креативної економіки в Україні є ІТ технології, де замовниками у переважній кількості є іноземні інвестори.

На рисунку 2 представлено деякі показники діяльності креативних індустрій за 2019–2020 рр. Аналізуючи ці показники, можна зазначити наступне:

- по-перше, у 2020 р. в Україні кількість суб'єктів господарської діяльності у сфері креативних індустрій становила 230,7 тис., або 11,7 % від загальної кількості, а у 2019 р. – 205,5 тис і 10,6 % відповідно. У 2020 р. порівняно з 2019 р. приріст кількості суб'єктів господарювання в креативних індустріях України становив 12 %;
- по-друге, у 2020 р. в Україні обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання у сфері креативних індустрій становив 333,9 млрд грн, або 3 % від загального

обсягу реалізованої продукції, а у 2019 р. – 286,1 млрд і 2,7 % відповідно. У 2020 р. порівняно з 2019 р. приріст обсягів реалізованої продукції креативними індустріями України становив 17 %; по-третє, у 2020 р. в Україні кількість зайнятих у креативних індустріях становила 351,9 тис., або 4 % осіб від загальної кількості зайнятих, а у 2019 р. – 360,3 тис. осіб і 3,9 % відповідно. У 2020 р. порівняно з 2019 р. приріст зайнятості в креативних індустріях України становив 0,1 %. Рисунок 3 підтверджує тенденцію до зростання частки зайнятих у креативних індустріях до загальної чисельності зайнятих в Україні за 2013–2020 рр.

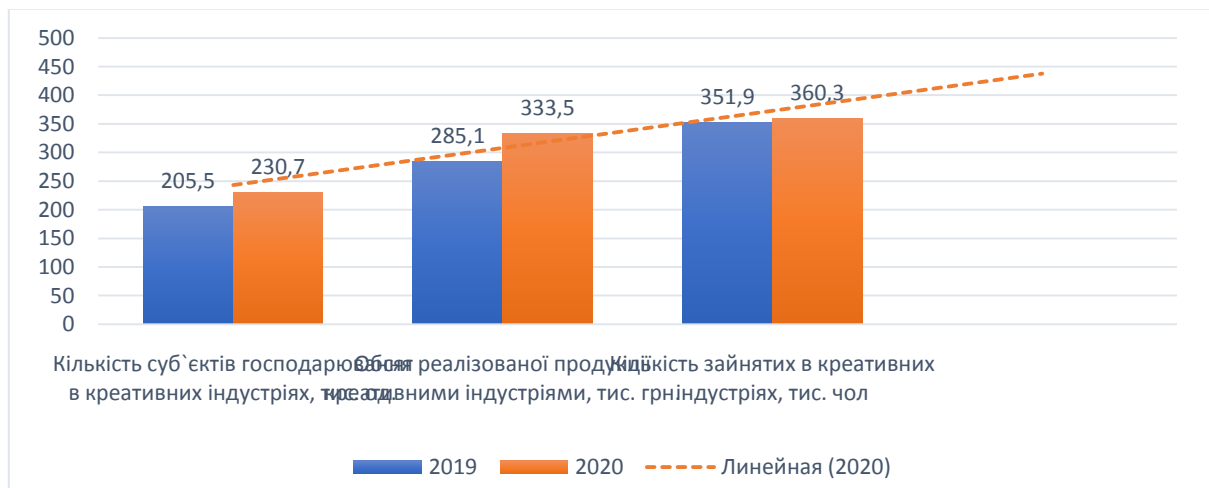

Рисунок 2. Показники діяльності креативних індустрій в Україні протягом 2019–2020 рр.
Складено за [4]

Рисунок 3. Рівень зайнятості у креативних індустріях України протягом 2013–2020 рр.
Складено за [4]

Отже, на основі проведеного дослідження можна зазначити, що протягом останніх років простежувалася тенденція до поступового зростання ролі креативних індустрій в економіці країни, що можна підтвердити такими позитивними трендами: приріст доданої вартості креативних індустрій – 13 %; приріст кількості суб'єктів господарювання в креативних індустріях України – 12 %; приріст обсягів реалізованої продукції креативними індустріями України – 17 %; приріст зайнятості в креативних індустріях України – 0,1 %.

На думку вітчизняних дослідників, сьогодні в Україні частка креативної економіки у ВВП становить близько 7 %, але її потенціал є значно вищим і може становити понад 10 % ВВП. Це зростання може привести до створення низки системних позитивних макроекономічних ефектів, а саме: збільшення ВВП на 182,1 млрд грн; експорту – на 95,6 млрд грн; валового прибутку підприємств – на 92,7 млрд грн [2].

Однак подальший розвиток креативних індустрій ускладнюється наявністю широкого кола проблем, які можна згрупувати таким чином: 1) недосконалість законодавчої бази обумовлена тим, що донині залишається неврегульованим питання щодо функціонування креативних індустрій, а також захисту прав інтелектуальної власності, авторських прав та цифрових прав; 2) відсутність

єдиної державної стратегії, політики розвитку креативної економіки та креативних індустрій; 3) значна частка креативних індустрій перебуває в полі тіньового сектора; 4) низький споживчий попит на креативні товари та послуги на внутрішньому ринку; недосконале кадрове забезпечення та застарілість системи освіти; 5) слабка розвиненість інноваційної інфраструктури в частині комерціалізації креативних ідей тощо.

Висновки. Подальший розвиток України неможливий без ефективної стратегії економічного зростання, основу якої становитимуть креативні індустрії, які здатні стимулювати інноваційні процеси, підтримувати розвиток малого і середнього бізнесу, сприяти розвитку інтелектуальної праці, освіти та людського капіталу. Інноваційний розвиток та креативність повинні стати частиною стратегії довгострокового зростання та загального добробуту країни.

Розвиток креативних індустрій приведе до утворення позитивного зовнішнього ефекту та до підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності в інших секторах економіки. Креативні індустрії не лише є прибутковим сектором економіки, а й здатні відіграти значну роль в економічному розвитку країни, адже вони є стимулом активізації інноваційної діяльності та можуть сприяти швидкому повоєнному відновленню України. Креативні індустрії здатні стимулювати розвиток традиційних секторів економіки, територій, міст та країни в цілому.

Таким чином, на загальнодержавному та регіональному рівнях основними напрямками розвитку креативної економіки та креативних індустрій в Україні мають бути наступні:

- для проведення радикальної модернізації економіки і структурних реформ, які мають спиратися на інноваційний розвиток економіки, необхідно здійснити зміни у законодавстві щодо підтримки інноваційного та креативного підприємництва, його фінансування та страхування;
- сприяти створенню інфраструктури і необхідних інститутів з метою формування спеціального ринкового механізму, здатного трансформувати креативний продукт в економічну цінність;
- для підтримки розвитку креативних індустрій необхідно удосконалити податкове законодавство шляхом фіскального стимулювання відновлення виробництва та подальшого розвитку підприємництва;
- здійснити захист прав інтелектуальної власності розробників креативних продуктів шляхом удосконалення законодавства у цій сфері;
- сприяти вдосконаленню освіти у сфері креативних індустрій шляхом встановлення нових зв'язків, партнерства, програм обміну з іноземними університетами, участі у грантових програмах;
- здійснити підтримку інтернаціоналізації бізнесу у секторі малого і середнього підприємництва через створення осередків розвитку креативної економіки, а саме центрів, хабів, платформ, агенцій, мереж, які дозволять підвищити інвестиційну привабливість регіонів та сприятимуть розвитку бізнесу у креативному секторі економіки;
- сприяти розробці нових креативних продуктів через співпрацю органів місцевої влади та територіальних громад для вирішення локальних проблем економічного, соціального, екологічного, культурного характеру і підвищення іміджу територій тощо.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Креативність стає ключовим фактором розвитку економіки та суспільства. URL: <https://creativeeconomy.center/kreatyvni-staye-klyuchovym-faktorom-rozvytku-ekonomiky-ta-suspilstva-doslidzhennya-kreatyvnoyi-ekonomiky-2021/>
3. Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України / Ніколаєва О., Онопрієнко А., Таран С. та ін. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi-Zvit.pdf>
4. Основні економічні показники креативних індустрій в Україні. Міністерство культури та інформаційної політики в Україні. 2021. URL: <https://mkip.gov.ua/news/6555.html>
5. Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій: розпорядження КМУ № 265-р від 24.04.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/265-2019-%D1%80#Text>
6. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 зі змінами від 04.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
7. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#n12>
8. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые создают будущее. Київ: Центр учб. літ-ри, 2021. 416 с.
9. Creative Economy Outlook 2022. URL: <https://unctad.org/publication/creative-economy-outlook-2022>
10. Creative Industries Mapping Documents 2001. URL: <http://www.gov.uk/publications>
11. Howkins J. The Creative Economy: How People Make Money From Ideas. Penguin, 2013. 304 p.
12. Secretary-General's high-level panel of the creative economy and industries for development. UNCTAD. 2008.. Jan. 17. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tdxiibpd4_en.pdf

13. The Global Innovation Index - 2020. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
14. The Global Innovation Index - 2021. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf
15. The Global Innovation Index - 2022. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-2000-2022-exec-ru-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>
16. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/communities/global-future-councils/>

References

1. State Statistics Service, available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. "Creativity becomes a key factor in the development of the economy and society", available at: <https://creativeconomy.center/kreatyvni-staye-klyuchovym-faktorom-rozvytku-ekonomiky-ta-suspilstva-doslidzhennya-kreatyvnoi-ekonomiky-2021/> [in Ukrainian].
3. Nikolaieva, O., Onoprienko, A., Taran, S., Sholomytskyi, Yu., Yavorskyi, P., "Creative industries: Influence on the development of the economy of Ukraine", available at: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi-Zvit.pdf> [in Ukrainian].
4. "Main economic indicators of creative industries in Ukraine" (2021), Ministry of Culture and Information Policy in Ukraine, available at: <https://mkip.gov.ua/news/6555.html> [in Ukrainian].
5. "On the approval of types of economic activity that belong to creative industries": Order of the CMU No. 265-r dated 04/24/2019, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/265-2019-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
6. "On culture": Law of Ukraine dated 12/14/2010 with amendments dated 04/03/2020, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> [in Ukrainian].
7. "Strategy for the development of the sphere of innovative activity for the period up to 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#n12> [in Ukrainian].
8. Floryda, R. (2021), *Creative class: People who create the future*. Tsentr uchebnoi lyteratury, Kyiv, 416 p. [in Ukrainian].
9. "Creative Economy Outlook 2022", available at: <https://unctad.org/publication/creative-economy-outlook-2022>
10. "Creative Industries Mapping Documents 2001", available at: <http://www.gov.uk/publications>
11. Howkins, J. (2013), *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. Penguin, 304 p.
12. "Secretary-General's high-level panel of the creative economy and industries for development", UNCTAD, Jan. 17, 2008, available at: https://unctad.org/system/files/official-document/tdxiibpd4_en.pdf
13. "The Global Innovation Index – 2020", available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
14. "The Global Innovation Index – 2021", available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf
15. "The Global Innovation Index – 2022", available at: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-2000-2022-exec-ru-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>
16. World Economic Forum, available at: <https://www.weforum.org/communities/global-future-councils/>

I. R. Bereziuk-Rybak, N. V. Ilchenko, I. V. Hanzhala

THE ROLE OF CREATIVE INDUSTRIES IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF UKRAINE

The purpose of the article is: to explore creativity as a key factor in the development of the economy and society. Let's consider the creative economy as an interaction of human creative potential, ideas, intellectual property, knowledge, technologies; to prove that the development of creative industries in the country leads to the formation of a positive external effect and is able to ensure a high level of innovation and competitiveness in other sectors of the economy; to explore the role of creative industries as a basis for creating innovations; to prove that creative industries contribute to the introduction of new ideas and technologies in other sectors of the economy, increase their productivity and competitiveness.

The article proves that the use of the potential of creative industries can contribute to the sustainable development of the economy and the rapid post-war recovery of Ukraine. The main directions of development of the creative economy and creative industries in Ukraine are suggested.

Methodology. *The top 10 leaders of the global economy of innovative potential in 2022 according to The Global Innovation Index have been determined. The top 10 world leaders in terms of "Creative output" in 2022 according to The Global Innovation Index have been determined. The ranking of Ukraine in terms of innovative potential and creative activity has been determined. The analysis of indicators of the creative industry in Ukraine is carried out.*

Results. *The creative economy must be considered as a new growth model. The development of the creative economy is a strategic goal of Ukraine. It can play an important role in the post-war recovery*

of the economy through the stimulation of innovation, the development of entrepreneurship, digitalization, creative class, the development of education, science, culture, and infrastructure.

The post-war reconstruction of Ukraine creates opportunities for the formation of an effective state strategy for the development of the creative economy. Creative industries exert a direct and indirect influence on the development of the economy. The direct influence of creative industries can be carried out through the transfer of innovative ideas to other sectors of the economy, and the indirect one – through their multiplicative influence. The development of creative industries leads to the formation of a positive external effect and to an increase in the level of innovation and competitiveness in other sectors of the economy.

Practical implications. *The directions of the development of the creative economy and creative industries in Ukraine, developed by the authors, can have practical application.*

The main directions of the development of the creative economy and creative industries in Ukraine are the following: implementation of changes in the legislation on the support of creative entrepreneurship, financing and insurance of creative activities; creation of infrastructure and necessary institutions for the transformation of a creative product into economic value, improvement of tax legislation through fiscal stimulation of production recovery and further development of entrepreneurship; protection of intellectual property rights of developers of creative products; improvement of education in the field of creative industries; establishment of new connections, partnerships, exchange programs with foreign universities, participation in grant programs; development of small and medium-sized businesses; creation of centers for creative economy development (centers, hubs, platforms, agencies, networks), which will increase the investment attractiveness of regions; development of cooperation with local authorities and territorial communities to solve local problems of an economic, social, ecological, cultural nature and improve the image of the territories.

Value/originality. *Creativity is a key factor in the development of the economy and society. The concept of "creative economy" is defined. The article presents the dynamics of the gross added value of creative industries and the level of employment in Ukraine during 2013-2020.*

The basic problems faced by the creative sector of the economy of Ukraine are characterized, the main directions of the development of the creative economy and creative industries in Ukraine are proposed.

Keywords: *creative economy, creative industries, creative class, intellectual property, innovative activity, creative economy stakeholders.*

DOI 10.24025/2306-4420.68.2023.284596

Березюк-Рибак І. Р., канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та управління, Черкаський державний технологічний університет
e-mail: iraberezyk371@gmail.com
ORCID 0000-0002-0483-0779

Bereziuk-Rybak I. R., Ph. D. in Economics, Associate Professor at the Department of Economics and Management, Cherkassy State Technological University

Ільченко Н. В., канд. наук з держ. упр., доцент, доцент кафедри економіки та управління, Черкаський державний технологічний університет
e-mail: natailchenko1975@gmail.com
ORCID 0000-0002-7365-6772

Ichenko N. V., Ph. D. in Public Administration, Docent, Associate Professor at the Department of Economics and Management, Cherkassy State Technological University

Ганжала І. В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу, Черкаський державний технологічний університет
e-mail: hanzhala7@ukr.net
ORCID 0000-0002-1988-2643

Hanzhala I. V., Ph. D. in Economics, Docent, Associate Professor at the Department of Economic Cybernetics and Marketing, Cherkasy State Technological University